

NGOẠI NGỮ VỚI BẢN NGỮ

KHẢO SÁT TÌNH HÌNH SỬ DỤNG CÔNG NGHỆ DỊCH THUẬT CỦA SINH VIÊN NGÀNH NGÔN NGỮ TRONG THỜI ĐẠI 4.0

HOÀNG THANH HƯƠNG* - LÊ MINH ANH** - NGUYỄN MAI NGÂN***
PHÙNG KHÁNH LINH**** - PHẠM THỊ THUÝ HƯỜNG*****

TÓM TẮT: Cùng với sự phát triển của công nghệ, các công cụ hỗ trợ dịch thuật ngày càng trở nên phổ biến và đa dạng, thu hút lượng lớn người dùng, đặc biệt là sinh viên ngành ngôn ngữ. Trong bài viết này, nhóm tác giả sử dụng phương pháp điều tra bằng bảng hỏi, khảo sát tình hình sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên ngành ngôn ngữ thuộc ba trường là Trường Đại học Ngoại thương, Trường Đại học Ngoại ngữ - ĐHQGHN và Trường Đại học Hà Nội. Kết quả nghiên cứu sẽ phản ánh thực trạng sử dụng, đánh giá hiệu quả sử dụng ở ba khía cạnh tính năng, hiệu suất và chất lượng bản dịch, đồng thời chỉ ra một số hạn chế khác về thiết kế của công nghệ dịch thuật. Kết quả nghiên cứu này sẽ giúp các nhà phát triển công nghệ nắm bắt thực trạng, tìm ra giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng và tối ưu hoá hiệu suất của công nghệ dịch thuật trong quá trình học tập và làm việc của người học.

TỪ KHÓA: công nghệ dịch thuật; sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ; hiệu quả sử dụng; thời đại 4.0.

NHẬN BÀI: 06/12/2024.

BIÊN TẬP-CHỈNH SỬA-DUYỆT ĐĂNG: 13/01/2025

1. Đặt vấn đề

Dịch thuật không đơn thuần là quá trình chuyển đổi từ ngữ và các cấu trúc ngữ pháp giữa hai hay nhiều ngôn ngữ. Dịch thuật được hiểu là “*sự tái tạo ngôn ngữ bằng một phiên bản tự nhiên nhất từ thông điệp của ngôn ngữ nguồn, trước hết là về ý nghĩa và sau đó là về phong cách.*” (Nida, E. & C. Taber, 1974, tr.12). Có cùng quan điểm trên, Roger T. Bell (1991) bổ sung, “*trong quá trình tái tạo ý nghĩa của một văn bản, cần đồng thời bảo toàn chức năng và hình thức của ngôn ngữ nguồn càng sát càng tốt với ngôn ngữ đích, với mục tiêu tạo ra một văn bản tương đương, phục vụ cùng một mục đích trong nền văn hóa đích.*” (Roger T. Bell, 1991, tr.8). Ở một khía cạnh khác, Mona Baker (2011) nhấn mạnh, dịch thuật còn là hoạt động giao tiếp liên văn hóa, vì trong quá trình xử lý văn bản, ngoài việc chuyển đổi tương đương từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác, còn bao gồm việc chuyển đổi các yếu tố văn hóa và ngữ cảnh có ảnh hưởng đến ý nghĩa. (Mona Baker, 2011, tr.21-26). Như vậy, dịch thuật không dừng lại ở việc chuyển đổi từ ngữ và cấu trúc ngữ pháp giữa ngôn ngữ nguồn và ngôn ngữ đích, mà còn đòi hỏi người dịch phải có sự am hiểu về lịch sử và văn hóa, nhằm bảo đảm bản dịch có sự tương đương về ý nghĩa và cũng giúp thông điệp được truyền tải qua bản dịch chính xác hơn.

Theo dòng lịch sử phát triển có thể thấy, dịch thuật đã xuất hiện từ thời kì các nền văn minh cổ đại, với bằng chứng là những bản khắc song ngữ từ Assyria và Mesopotamia (năm 3000 trước Công nguyên) và trên phiến đá Rosetta từ Ai Cập (năm 196 trước Công nguyên). (Kelly, 1995, tr.419-430). Đến thế kỉ XVI, dịch thuật phát triển mạnh mẽ qua các bản dịch kinh thánh. Cùng với phong trào phục hưng văn học phương Tây, dịch văn học trở thành dòng chính, dẫn tới sự ra đời của những bản dịch tác phẩm văn học nổi tiếng. Sau Thế chiến thứ hai, dịch thuật phi văn học chiếm ưu thế, dịch

*TS; Trường Đại học Ngoại thương; Email: huonght@ftu.edu.vn

**Trường Đại học Ngoại thương; Trung CHQ; Email: k60.2112770004@ftu.edu.vn

***Trường Đại học Ngoại thương; Nhật JHQ; Email: k60.2111740038@ftu.edu.vn

****Trường Đại học Ngoại thương; Trung CHQ; Email: k60.2112770030@ftu.edu.vn

*****Trường Đại học Ngoại thương; Trung CHQ; Email: k60.2113770012@ftu.edu.vn

thuật đánh dấu bước tiến mới và trở thành một nghề chuyên nghiệp. (Xie Tian Zhen Deng, 2009, tr.22).

Mặc dù dịch thuật có quá trình phát triển liên tục, nhưng giai đoạn trước đó các bản dịch vẫn còn thô sơ và chưa có phương tiện hỗ trợ dịch thuật. Phải đến thế kỉ XX, khi các nghiên cứu về dịch thuật bằng máy móc dần phát triển, sự ra đời của công nghệ dịch thuật đánh dấu một bước ngoặt mới, làm thay đổi cách thức dịch thuật trên toàn thế giới.

Theo Lynne Bowker (2002), công nghệ dịch thuật đề cập đến các loại công nghệ đa dạng được sử dụng trong quá trình dịch thuật của con người, dịch máy và dịch thuật có sự hỗ trợ của máy tính. Công nghệ này bao gồm các công cụ điện toán phổ biến như trình xử lý văn bản và tài nguyên điện tử, cùng với các công cụ chuyên biệt như công cụ phân tích ngữ liệu và hệ thống quản lý thuật ngữ phục vụ quá trình dịch thuật. (Bowker, 2002, tr.5-9). Yuan Yi Ning (2005) cũng có cách giải thích tương tự, công nghệ dịch thuật là sự kết hợp của công nghệ thông tin và các công cụ dịch thuật điện tử hỗ trợ quá trình dịch thuật, bao gồm dịch máy, bộ nhớ dịch, quản lý thuật ngữ, công cụ bản địa hóa phần mềm, cùng các tài nguyên trực tuyến như từ điển, thư viện thuật ngữ và ngân hàng ngữ liệu. (Yuan Yi Ning, 2005, tr.1). Cùng vấn đề này, Huang Dan Hua (2022) nhấn mạnh và bổ sung: Công nghệ dịch thuật bao gồm việc sử dụng các công nghệ và công cụ khác nhau trong toàn bộ quá trình dịch thuật, từ giai đoạn chuẩn bị trước khi dịch, đến quá trình dịch và các bước xử lý sau khi dịch. Cách giải thích này có phạm vi rộng hơn so với quan điểm cho rằng công nghệ dịch chỉ bao gồm các công cụ hỗ trợ dịch thuật bằng máy tính và dịch máy. (Huang Dan Hua, 2022, tr.220).

Từ các cách lí giải trên có thể khái quát, công nghệ dịch thuật là tập hợp các công cụ và phần mềm được phát triển nhằm hỗ trợ quá trình chuyển đổi ngôn ngữ hiệu quả và chính xác hơn. Công nghệ này bao gồm hai nhóm chính: Dịch máy (MT¹) và dịch thuật có sự hỗ trợ máy tính (CAT²). Trong đó, dịch tự động hay còn gọi là dịch máy (MT), là sự kết hợp giữa ngôn ngữ, dịch thuật và khoa học máy tính. Nó được xem là “sự tự động hóa của quá trình dịch từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác bằng cách sử dụng các kĩ thuật từ ngôn ngữ học, lí thuyết dịch thuật và thống kê” (Kunchukuttan và Bhattacharyya, 2012, tr.47-54), song song với đó công cụ hỗ trợ dịch thuật hay còn gọi là CAT là một công cụ hay phần mềm được cài đặt vào máy tính cá nhân và được người dịch sử dụng trong quá trình dịch thuật nhằm tăng năng suất và chất lượng bản dịch, đồng thời giúp quản lí việc dịch thuật một cách tốt nhất. (Zang và Zhang, 2013, tr.15-20).

Như vậy, sự phát triển của công nghệ dịch thuật chủ yếu là do sự tiến bộ nhanh chóng của công nghệ máy tính và công nghệ mạng trong những thập kỉ gần đây. Đến nay, công nghệ dịch thuật đóng vai trò quan trọng trong quá trình dịch thuật, giúp người dịch cải thiện hiệu suất công việc, tập trung vào những nội dung dịch thuật phức tạp hơn và có thể điều chỉnh nội dung bản dịch một cách nhanh chóng. Trong thời đại chuyển đổi số, việc ứng dụng công nghệ dịch thuật đang dần trở thành xu hướng trong nhiều lĩnh vực. Chính vì thế, ngày càng có nhiều sinh viên, đặc biệt là sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ sử dụng công nghệ dịch thuật như một trợ thủ đắc lực hỗ trợ trong học tập và công việc.

Mặc dù công nghệ dịch thuật mang lại nhiều lợi ích, song vẫn tồn tại những hạn chế trong việc cá nhân hóa, đảm bảo chất lượng và duy trì tính mạch lạc, liên kết cho bản dịch. Do đó, đối với người dùng là sinh viên nói chung và sinh viên ngành ngôn ngữ nói riêng vẫn sẽ gặp một số khó khăn khi ứng dụng công nghệ dịch thuật. Xuất phát từ vấn đề nêu trên, nhóm nghiên cứu đã thực hiện bài viết “Khảo sát tình hình sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên ngành ngôn ngữ”. Đây chính là nhóm sinh viên học chuyên sâu về ngôn ngữ, thường xuyên sử dụng công nghệ dịch thuật do đặc thù của ngành học và họ có khả năng đánh giá chính xác và khách quan về chất lượng công nghệ dịch thuật sau quá trình sử dụng.

Dưới đây, bài viết sẽ trình bày kết quả khảo sát về thực trạng sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên ngành ngôn ngữ hiện nay, đồng thời đánh giá hiệu quả sử dụng dựa trên các khía cạnh hiệu suất, tính năng và chất lượng bản dịch. Bên cạnh đó, bài viết cũng chỉ ra các hạn chế còn tồn tại, qua đó làm sáng tỏ những khó khăn mà sinh viên ngành ngôn ngữ gặp phải khi sử dụng công nghệ dịch

thuật, đặc biệt là các vấn đề liên quan đến chất lượng bản dịch và hạn chế trong thiết kế của ứng dụng. Kết quả nghiên cứu sẽ có ý nghĩa thực tiễn cao trong việc đưa ra những giải pháp và đề xuất giúp cải thiện hiệu quả sử dụng công nghệ dịch thuật.

2. Thông tin khảo sát

Để thực hiện bài viết này, nhóm nghiên cứu đã thiết kế mẫu phiếu khảo sát bằng Google Form và tiến hành khảo sát trực tuyến sinh viên 3 trường: Trường Đại học Ngoại thương, Trường Đại học Hà Nội và Trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Quốc gia Hà Nội (ĐHQGHN), với số phiếu phát ra 600 (mỗi trường 200 phiếu), tổng thu về được 457 phiếu. Trong đó, tỉ lệ sinh viên tham gia khảo sát như sau: Trường Đại học Ngoại thương (36%), Trường Đại học Ngoại ngữ - ĐHQGHN (31%) và Trường Đại học Hà Nội (33%).

Trong đó, số liệu khảo sát theo ngành thể hiện, số sinh viên tham gia khảo sát thuộc chuyên ngành Ngôn ngữ Anh (36%) chiếm tỉ lệ nhiều nhất, kế tiếp là sinh viên học các ngành *Ngôn ngữ Nhật* (20%), *Ngôn ngữ Trung* (18%) và *Ngôn ngữ Pháp* (14%). Ít phổ biến hơn là *Ngôn ngữ Tây Ban Nha* và *Ngôn ngữ Hàn* với tỉ lệ bằng nhau là 6%. Với sự tham gia khảo sát của sinh viên nhiều chuyên ngành ngôn ngữ, bài viết sẽ có đánh giá khách quan và độ tin cậy cao.

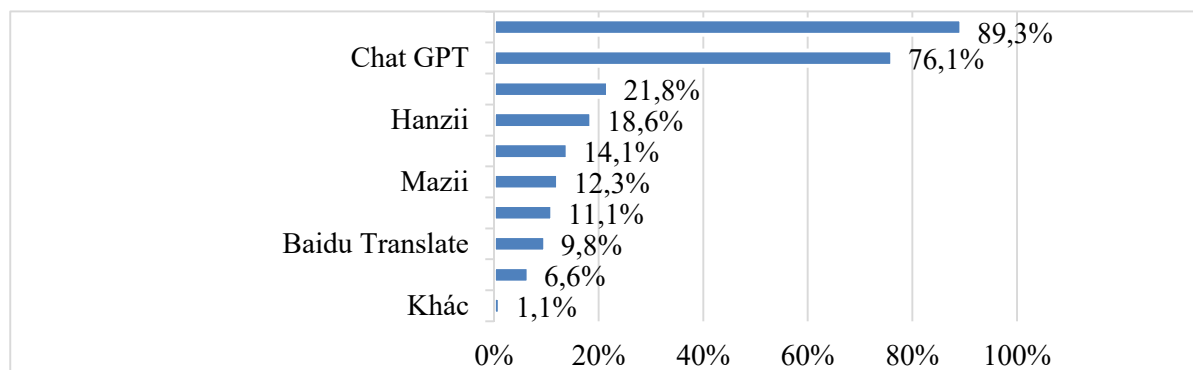
Sau khi thu hồi số liệu khảo sát, nhóm nghiên cứu đã sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính để xử lý số liệu khảo sát. Kết quả cụ thể được trình bày tại mục 3 sau đây:

3. Kết quả

3.1. Lựa chọn sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên

Với sự phát triển của khoa học kỹ thuật hiện đại, công nghệ dịch thuật ngày càng trở nên tiên tiến và được ứng dụng rộng rãi ở nhiều lĩnh vực trong đời sống. Nhận thấy các giá trị và lợi ích mà công nghệ dịch thuật mang lại, sinh viên các ngành ngôn ngữ tại Việt Nam đã tích cực khai thác công cụ hỗ trợ hiện đại này vào quá trình học tập và làm việc. Kết quả khảo sát cho thấy, đa số sinh viên (96,3%) đang sử dụng các công nghệ dịch thuật.

Con số này phản ánh xu thế sử dụng công nghệ dịch thuật rất phổ biến trong cộng đồng sinh viên, cụ thể là sinh viên học ngành ngôn ngữ ở Việt Nam hiện nay. Kết quả này được làm rõ hơn qua Biểu đồ 4, thể hiện các lựa chọn sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên. Trong quá trình sử dụng, sinh viên có các lựa chọn sau:

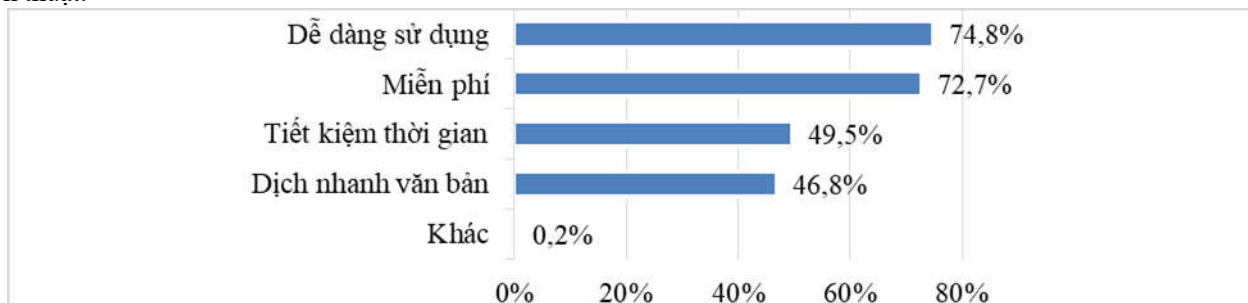

Biểu đồ 1. Lựa chọn sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên

Theo biểu đồ trên, hai công nghệ dịch thuật được chọn nhiều nhất là Google Translate và Chat GPT, chiếm tỉ lệ lần lượt là 89,3% và 76,1%. Sự ưa chuộng này có thể lý giải bởi khả năng hỗ trợ đa ngôn ngữ và mức độ phổ biến rộng rãi của hai công cụ Google Translate và Chat GPT. Các công nghệ dịch thuật khác như Cambridge Dictionary, Hanzii, Mazii, Baidu Translate,... cũng được sử dụng nhưng với tỉ lệ thấp hơn. Điều này có thể giải thích vì những công nghệ kể trên chủ yếu tập trung hỗ trợ cho một số ngôn ngữ nhất định, hoặc tính năng của chúng chưa hoàn toàn đáp ứng được nhu cầu đa dạng của người dùng, dẫn đến mức độ phổ biến thấp hơn.

Về lí do lựa chọn sử dụng công nghệ dịch thuật, sinh viên tham gia khảo sát nhận định *Miễn phí* và *Dễ dàng sử dụng* là hai tiêu chí quan trọng nhất, với tỉ lệ lần lượt là 72,7% và 74,8%. Sinh viên cũng đánh giá

cao yếu tố *Tiết kiệm thời gian* (chiếm tỉ lệ 49,5%) và *Dịch nhanh văn bản* (chiếm tỉ lệ 46,8%). Ngoài ra, có 1 sinh viên bổ sung thêm lí do là *Gợi ý về bóc tách nghĩa câu, cấu trúc câu*, điều này cho thấy sẽ có một bộ phận sinh viên có nhu cầu về các tính năng nâng cao, hỗ trợ cho việc học ngữ pháp của công nghệ dịch thuật.

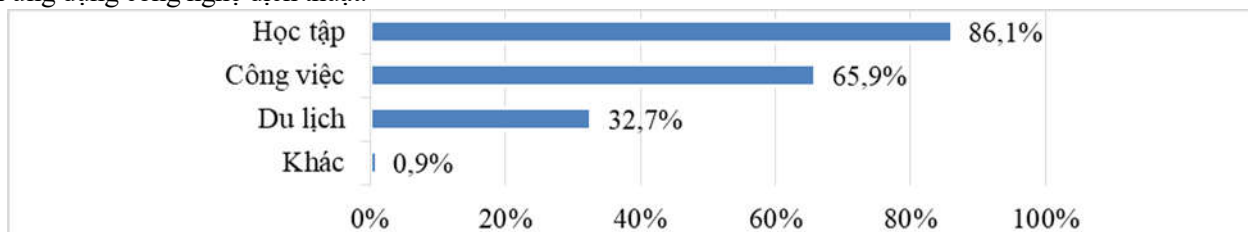

Biểu đồ 2. Lí do lựa chọn sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên

Tuy nhiên, vẫn còn một tỉ lệ nhỏ (3,7%) trong tổng số sinh viên tham gia khảo sát không dùng công nghệ dịch thuật. Xét ở góc độ chủ quan, số ít sinh viên cho rằng không cần thiết phải dùng công cụ này và bổ sung bản thân không biết cách sử dụng. Một số sinh viên khác thừa nhận, dù đã biết cách dùng các công nghệ dịch thuật, nhưng họ vẫn chưa khai thác được hết tiềm năng của chúng. Xét ở góc độ khách quan, những sinh viên này bày tỏ lo ngại về chất lượng bản dịch từ công nghệ dịch thuật, họ nhận thấy những bản dịch này chưa đáp ứng yêu cầu, dẫn đến sự hoài nghi về hiệu quả của các công cụ. Bên cạnh đó, cũng có những sinh viên gặp khó khăn trong việc sử dụng các công cụ bởi mức độ phức tạp và sự bất tiện mà chúng mang lại. Và vì thế, sinh viên nhận thấy công nghệ dịch thuật không giúp tiết kiệm thời gian so với phương pháp dịch truyền thống.

3.2. Mục đích sử dụng công nghệ dịch thuật

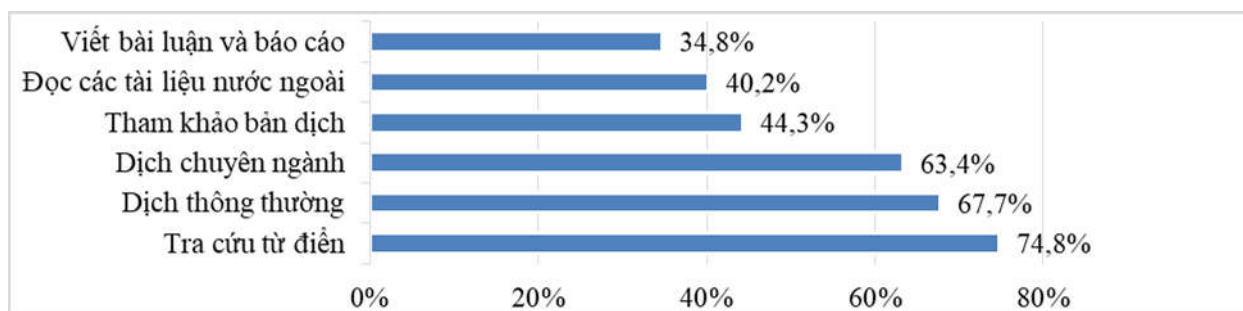
Mục đích sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên rất đa dạng, đáp ứng các nhu cầu khác nhau trong đời sống. Biểu đồ dưới đây cho thấy các khía cạnh mà sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ hướng tới khi ứng dụng công nghệ dịch thuật.

Biểu đồ 3. Mục đích sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên

Nhận xét: *Học tập* và *Công việc* là hai mục đích chính của sinh viên khi sử dụng công nghệ dịch thuật, với tỉ lệ lần lượt là 86,1% và 65,9% số phiếu trả lời, kế tiếp là *Du lịch* với 142 phiếu, chiếm 32,7%. Điều này cho thấy công nghệ dịch thuật đã trở thành một trợ thủ đắc lực cho việc học tập ngoại ngữ, giúp người học tra từ điển, hiểu nội dung bài học nhanh chóng và hiệu quả hơn. Bên cạnh đó, không ít những ứng dụng thực tế mà công nghệ dịch thuật có thể giúp người dùng trong môi trường làm việc chuyên nghiệp, chẳng hạn như dịch tài liệu, dịch email và hỗ trợ trong việc liên lạc với đối tác nước ngoài. Với mục đích du lịch, công nghệ dịch thuật giữ vai trò quan trọng giúp người dùng giao thiệp với người nước ngoài, đọc các văn bản khi du lịch nước ngoài. Các mục đích khác như *Chơi game*, *Giải trí*, *Đọc sách báo ngoại ngữ* chỉ chiếm một tỉ lệ rất nhỏ, đạt 0,9% trong tổng số phiếu thu thập được.

Dù công nghệ dịch thuật được sử dụng cho nhiều mục đích khác nhau, học tập vẫn là lĩnh vực được ưu tiên hàng đầu đối với sinh viên. Biểu đồ 7 sẽ làm rõ hơn những nhu cầu của sinh viên khi sử dụng công nghệ này trong quá trình học tập và nghiên cứu.

Biểu đồ 4. Mục đích sử dụng công nghệ dịch thuật trong quá trình học tập, nghiên cứu của sinh viên

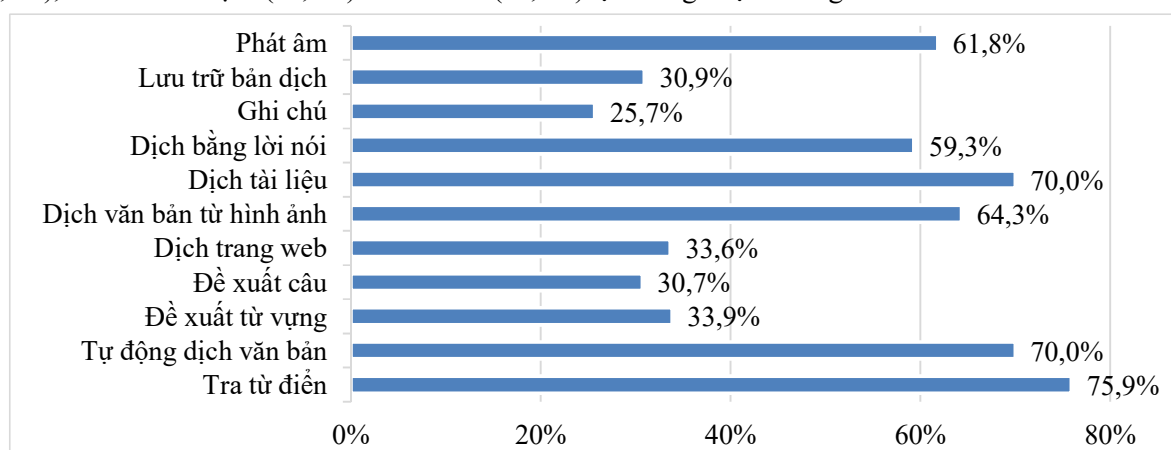
Theo kết quả khảo sát, sinh viên chủ yếu sử dụng công nghệ dịch thuật để *Tra cứu từ điển* (74,8%) và *Dịch thông thường* (67,7%). Trong môi trường học tập và nghiên cứu, việc tra cứu nghĩa từ hoặc cụm từ rất thường xuyên, công nghệ dịch thuật giúp sinh viên tiết kiệm thời gian và xử lý nhanh chóng các văn bản và tài liệu học thuật không quá phức tạp. Có 279 sinh viên chiếm 63,4% tổng số người tham gia khảo sát cho biết, họ sử dụng công nghệ dịch thuật với mục đích *Dịch chuyên ngành*. Qua đó có thể thấy công nghệ dịch thuật đã trở thành công cụ quan trọng giúp sinh viên tiếp cận nhiều tài liệu mang tính học thuật và chuyên môn cao. Bên cạnh đó, một số sinh viên còn dùng công nghệ dịch thuật để *Tham khảo bản dịch* (44,3%), *Đọc các tài liệu nước ngoài* (40,2%) và *Viết bài luận và báo cáo* (34,8%). Điều đó chứng tỏ nhu cầu của sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ trong việc mở rộng kiến thức và nâng cao chất lượng học tập, đặc biệt khi sinh viên cần tiếp cận thông tin từ nhiều nguồn tài liệu nước ngoài. Sự hỗ trợ từ công nghệ dịch thuật không chỉ giúp sinh viên nắm bắt được nội dung chính một cách nhanh chóng mà còn giúp họ tự tin hơn trong việc sử dụng kiến thức để phân tích và ứng dụng vào các bài tập và nghiên cứu cá nhân.

3.3. Hiệu quả sử dụng công nghệ dịch thuật của sinh viên ngành ngôn ngữ

Để đánh giá một cách khách quan hiệu quả của quá trình sử dụng công nghệ dịch thuật, nhóm nghiên cứu đã thu thập phản hồi của sinh viên ở ba khía cạnh: tính năng, hiệu suất và chất lượng bản dịch. Trong đó, tính năng có mối quan hệ mật thiết với hiệu quả sử dụng công nghệ dịch thuật, tính năng càng đa dạng, càng tối ưu, sẽ càng đáp ứng tốt hơn nhu cầu của người sử dụng.

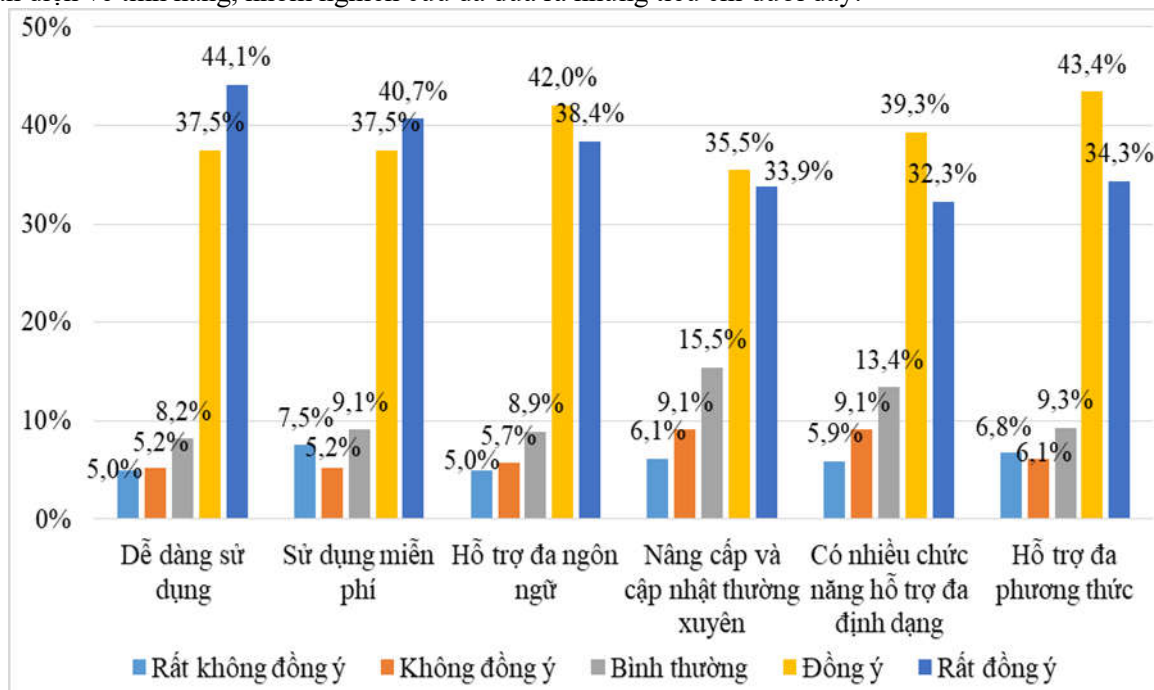
3.3.1. Về tính năng

Theo đánh giá của sinh viên, công nghệ dịch thuật có những tính năng nổi trội như *Tra từ điển* (75,9%), *Tự động dịch văn bản* (70%) và *Dịch tài liệu* (70%). Bên cạnh đó, tính năng *Dịch văn bản từ hình ảnh* (64,3%), *Phát âm* (61,8%) và *Dịch bằng lời nói* (59,3%) cũng được khá nhiều sinh viên khẳng định. Trong khi đó, các tính năng như *Đề xuất từ vựng* (33,9%), *Đề xuất câu* (30,7%), *Dịch trang web* (33,6%), *Lưu trữ bản dịch* (30,9%) và *Ghi chú* (25,7%) lại không được đánh giá cao.

Biểu đồ 4. Các tính năng của công nghệ dịch thuật sinh viên sử dụng

Điều đó có thể thấy, dưới sự phát triển của khoa học công nghệ, các tính năng của công nghệ dịch thuật ngày càng đa dạng hóa, không chỉ đáp ứng những nhu cầu dịch thông thường của sinh viên mà còn mở ra cơ hội mới trong việc tiếp cận ngôn ngữ từ nhiều nguồn khác nhau. Để đánh giá một cách toàn diện về tính năng, nhóm nghiên cứu đã đưa ra những tiêu chí dưới đây:

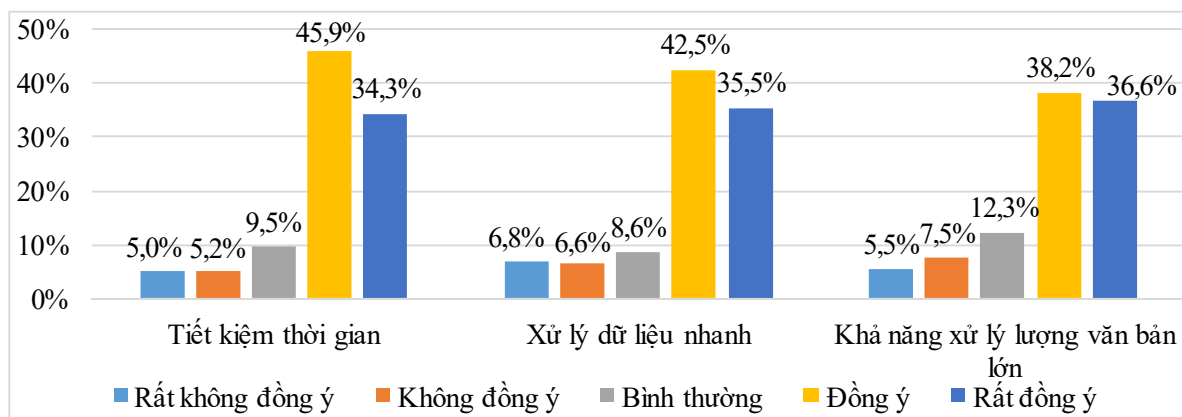
Biểu đồ 5. Đánh giá tính năng của công nghệ dịch thuật sinh viên sử dụng

Theo kết quả khảo sát ở Biểu đồ 9, tiêu chí *Dễ dàng sử dụng* và *Sử dụng miễn phí* có tỉ lệ sinh viên tán thành cao nhất. Cụ thể, 44,1% sinh viên đánh giá *Đồng ý* và 37,5% sinh viên đánh giá *Rất đồng ý* với tiêu chí *Dễ dàng sử dụng*, trong khi gần một nửa sinh viên tham gia khảo sát (40,7%) đánh giá *Đồng ý* và hơn một phần ba sinh viên (37,5%) đánh giá *Rất đồng ý* với tiêu chí *Sử dụng miễn phí*.

Ngoài ra, phần lớn sinh viên khảo sát tán thành, công nghệ dịch thuật cung cấp nhiều chức năng hỗ trợ đa ngôn ngữ và hỗ trợ đa phương thức, trong đó 80,4% đánh giá *Đồng ý* và *Rất đồng ý* với khả năng *Hỗ trợ đa ngôn ngữ* và 77,7% với khả năng *Hỗ trợ đa phương thức* của công nghệ này. Các tiêu chí về *Nâng cấp và cập nhật thường xuyên*, *Có nhiều chức năng hỗ trợ đa định dạng* cũng được sinh viên đánh giá cao với tỉ lệ *Đồng ý* và *Rất đồng ý* lần lượt là 69,4% và 71,6%.

3.3.2. Về hiệu suất

Về hiệu suất của công nghệ dịch thuật, đa số sinh viên đánh giá cao ba tiêu chí: *Tiết kiệm thời gian*, *Xử lý dữ liệu nhanh* và *Khả năng xử lý lượng văn bản lớn*. Với tiêu chí *Tiết kiệm thời gian*, hầu hết sinh viên nhất trí đánh giá *Đồng ý* (45,9%) và *Rất đồng ý* (34,3%). Với sự phát triển của khoa học công nghệ, các công nghệ dịch thuật càng được phát triển hoàn thiện để đem tới cho người dùng kết quả dịch tương đối chính xác chỉ trong thời gian ngắn.

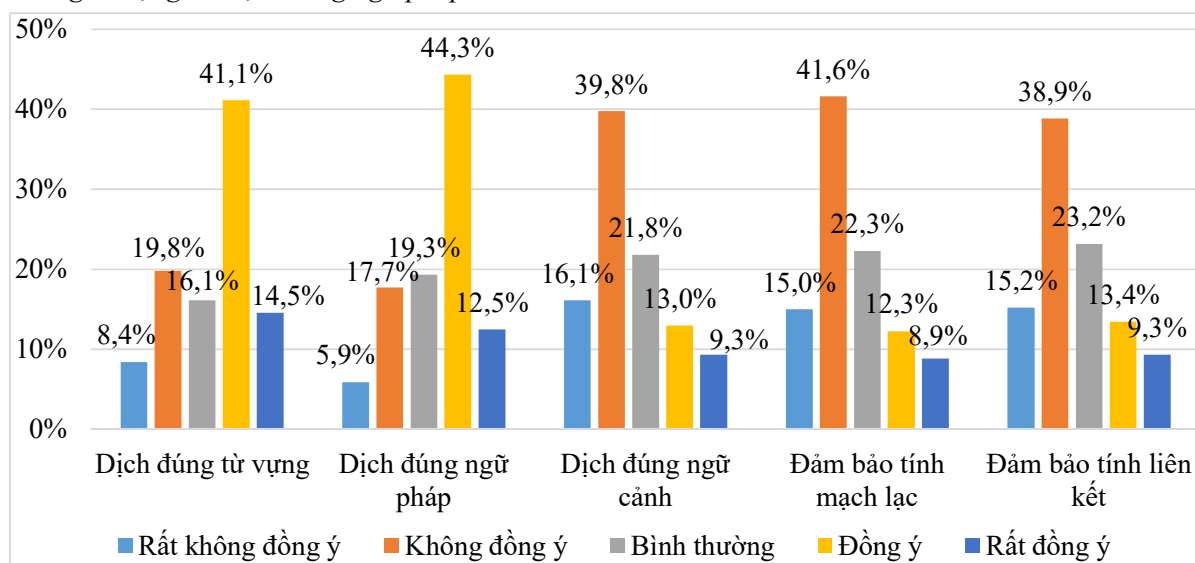

Biểu đồ 6. Đánh giá hiệu suất của công nghệ dịch thuật sinh viên sử dụng

Tiếp theo là tiêu chí *Xử lý dữ liệu nhanh* với 42,5% lượt đánh giá *Đồng ý* và 35,5% lượt đánh giá *Rất đồng ý*. Có thể thấy các công nghệ dịch thuật như Google Translate, Microsoft Translator,... đều có thể cho kết quả dịch chính xác trong khoảng thời gian ngắn, giúp gia tăng hiệu suất làm việc. Cuối cùng là *Khả năng xử lý lượng văn bản lớn*, một bộ phận lớn sinh viên đánh giá *Đồng ý* và *Rất đồng ý* cho tiêu chí này, chiếm lần lượt là 38,2% và 36,6%.

3.3.3. Về chất lượng bản dịch

Khi đánh giá chất lượng bản dịch của công nghệ dịch thuật, đa số sinh viên đánh giá cao tiêu chí: *Dịch đúng từ vựng* và *Dịch đúng ngữ pháp*.

Biểu đồ 7. Đánh giá chất lượng bản dịch của công nghệ dịch thuật sinh viên sử dụng

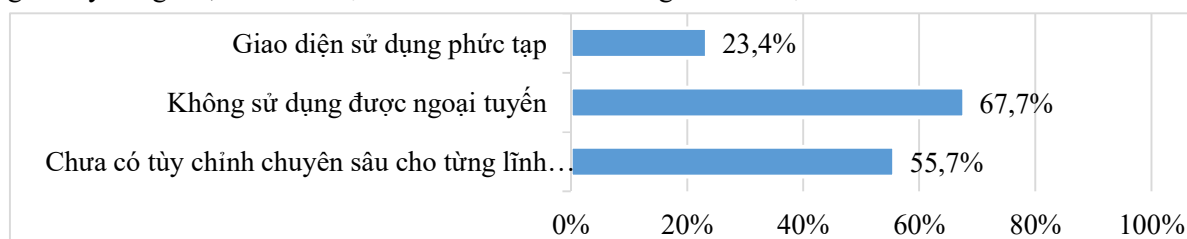
Theo Paribakht và Wesche (1998), từ vựng là trọng tâm của ngôn ngữ và có tầm quan trọng đối với việc học ngôn ngữ điển hình. Vì vậy, công nghệ dịch thuật có thể dịch chuẩn xác từ vựng đóng vai trò quan trọng trong việc hỗ trợ người dùng học ngoại ngữ. Dựa trên kết quả khảo sát, gần một nửa sinh viên (41,1%) đồng ý các công cụ dịch thuật có thể *Dịch đúng từ vựng*. Tiếp đến có 44,3% sinh viên cho rằng công nghệ dịch thuật *Dịch đúng ngữ pháp*. Những đánh giá này cho thấy phần lớn sinh viên hài lòng với độ chính xác về ngữ pháp mà công nghệ dịch thuật xử lý.

Tuy nhiên, ba tiêu chí còn lại có số lượt đánh giá *Không đồng ý* cao hơn, trong đó *Dịch đúng ngữ cảnh* chiếm 39,8%, điều này có thể xuất phát từ hạn chế trong việc nhận diện ý nghĩa của từ ngữ trong ngữ cảnh, phong cách ngôn ngữ của từng quốc gia. Bên cạnh đó, tỉ lệ sinh viên không đồng ý bản dịch của công nghệ dịch thuật có thể *Đảm bảo tính mạch lạc* và *Đảm bảo tính liên kết* lần lượt chiếm 41,6% và 38,9%. Những sinh viên này phản ánh rằng, bản dịch đôi khi không duy trì được sự trôi chảy, dễ hiểu trong cách diễn đạt. Tình trạng này thường xảy ra khi công nghệ dịch thuật xử lý các tài liệu có nhiều đoạn văn. Muốn bản dịch trôi chảy, các công cụ dịch thuật không chỉ cần “hiểu” được từng câu riêng lẻ, mà còn phải có khả năng “nhìn” tổng thể nội dung để đảm bảo tính nhất quán của bản dịch. Đây là điều mà nhiều công cụ dịch thuật hiện nay chưa làm được. Từ những phân tích trên, có thể thấy công nghệ dịch thuật vẫn còn tồn tại một số hạn chế về chất lượng bản dịch, vì vậy người dịch vẫn đóng một vai trò quan trọng trong việc chỉnh sửa, hiệu đính giúp bản dịch trở nên hoàn thiện hơn.

3.3.4. Về thiết kế

Ngoài những hạn chế về chất lượng bản dịch kể trên, công nghệ dịch thuật còn tồn tại một số vấn đề khác về thiết kế ứng dụng. Trong đó, vấn đề lớn nhất mà sinh viên ngành ngôn ngữ gặp phải khi sử dụng các công cụ dịch thuật là *Không sử dụng được ngoại tuyến* (chiếm 67,7%). Đối với sinh viên, việc thiếu khả năng kết nối trực tuyến của công nghệ dịch thuật làm giảm đi tính linh hoạt và hiệu quả sử dụng của những công cụ này, khiến họ gặp khó khăn trong việc hoàn thành các nhiệm vụ học tập và công việc của mình, đặc biệt là những sinh viên sống ở các khu vực có kết nối Internet không ổn định hoặc không có kết nối Internet.

Cùng với đó, có tới 55,7% sinh viên chuyên ngành ngôn ngữ cho rằng công cụ dịch thuật chưa có tùy chỉnh chuyên sâu cho từng lĩnh vực khác nhau. Hầu hết các công cụ dịch thuật chưa cho phép người dùng điều chỉnh chế độ dịch theo lĩnh vực cụ thể, gây khó khăn trong quá trình dịch thuật các từ ngữ chuyên ngành, dẫn đến việc sinh viên tốn thêm thời gian cho việc rà soát và chỉnh sửa lỗi.

Biểu đồ 8. Đánh giá thiết kế của công nghệ dịch thuật sinh viên sử dụng

Trong khi đó, 23,4% sinh viên cho biết họ gặp khó khăn với giao diện sử dụng của các công cụ dịch thuật. Lí do có thể bắt nguồn từ việc một số các công cụ dịch thuật như Sougou Translation, Microsoft Translator, SDL Trados Studio có giao diện phức tạp, bố cục sắp xếp các cửa sổ tính năng chưa khoa học, hoặc thiếu hướng dẫn rõ ràng, khiến sinh viên mất thời gian để làm quen và sử dụng hiệu quả. Bên cạnh đó, các công cụ này còn hạn chế trong khả năng tùy chỉnh giao diện theo nhu cầu cá nhân, như điều chỉnh kích cỡ chữ, màu sắc giao diện... Tuy nhiên, phần lớn sinh viên (76,6%) nhận thấy, giao diện của các công nghệ dịch thuật hiện nay sử dụng không phức tạp, về cơ bản đã đáp ứng tốt nhu cầu của người sử dụng.

4. Kết luận

Trong thời đại cách mạng công nghệ 4.0, các công nghệ dịch thuật như Google Translate, Microsoft Translator, Chat GPT,... ngày càng được sử dụng rộng rãi và trở thành công cụ quan trọng trong việc hỗ trợ người dùng dịch thuật, đặc biệt đối với sinh viên ngành ngôn ngữ. Nghiên cứu cho thấy phần lớn người tham gia khảo sát đều đang sử dụng công nghệ dịch thuật, điều này khẳng định xu hướng sử dụng công nghệ dịch thuật rất phổ biến trong cộng đồng sinh viên ngành ngôn ngữ. Từ kết quả khảo sát trên, bài viết có thể đánh giá như sau:

Về ưu điểm: Đa phần công nghệ dịch thuật đáp ứng đầy đủ các tính năng khi có thể giúp sinh viên dễ dàng thao tác sử dụng và hỗ trợ dịch thuật đa dạng ngôn ngữ. Bên cạnh đó, việc nâng cấp và cập nhật thường xuyên, hỗ trợ đa định dạng và phương thức giúp tăng trải nghiệm sử dụng cho sinh viên và đem lại sự đa dạng trong lựa chọn sử dụng dịch vụ. Hiệu suất của công nghệ dịch thuật cũng trở thành một điểm sáng khi đa phần sinh viên đều đồng ý việc sử dụng công nghệ dịch thuật giúp tiết kiệm thời gian, xử lý dữ liệu nhanh chóng và giúp sinh viên giải quyết được những tài liệu phức tạp khi có khả năng xử lý lượng văn bản lớn. Còn về chất lượng bản dịch, các công cụ dịch thuật có khả năng dịch đúng từ vựng và ngữ pháp ở mức độ nhất định, đáp ứng được nhu cầu cơ bản của đại đa số sinh viên.

Về nhược điểm: Công nghệ dịch thuật vẫn còn một số hạn chế khi chưa thể hoàn toàn tối ưu hóa thiết kế ứng dụng, trong đó nổi bật nhất là vấn đề không thể sử dụng được trong khu vực ngoại tuyến, khiến nhiều sinh viên gặp khó khăn trong việc hoàn thành công việc của mình trong môi trường có đường truyền mạng kém. Giao diện sử dụng phức tạp và chưa có tùy chỉnh chuyên sâu cho từng lĩnh vực khác nhau cũng là những khó khăn mà một bộ phận sinh viên đang gặp phải khi sử dụng công nghệ dịch thuật. Ngoài ra, công nghệ dịch thuật vẫn chưa thể đáp ứng hoàn toàn nhu cầu của sinh viên về chất lượng bản dịch do bản dịch tự động của công nghệ dịch thuật chưa thể dịch chuẩn xác từ chuyên ngành và ngữ nghĩa phù hợp với ngữ cảnh. Bên cạnh đó, tính mạch lạc và tính liên kết xuyên suốt bản dịch vẫn còn nhiều hạn chế, do khả năng “hiểu” toàn bộ văn bản của công nghệ dịch thuật vẫn chưa hoàn thiện.

Từ những đánh giá trên, có thể khẳng định công nghệ dịch thuật đã có nhiều đóng góp tích cực vào việc cải thiện hiệu suất dịch thuật của sinh viên ngành ngôn ngữ. Tuy nhiên, để đạt được hiệu quả cao nhất, cần có sự kết hợp hài hòa giữa công cụ dịch thuật và kỹ năng dịch thuật truyền thống. Cụ thể, sinh viên có thể luyện kỹ năng dịch bằng cách dịch thủ công sau đó mới tham khảo bản dịch từ công nghệ dịch thuật. Phương pháp này không chỉ giúp sinh viên nâng cao độ chính xác cho bản dịch của mình mà còn giúp sinh viên ghi nhớ sâu hơn về từ vựng và cách diễn đạt của bản dịch đó. Song, để có thể tận dụng tối đa tiềm năng của công nghệ dịch thuật nhằm phục vụ cho nhu cầu của mình, sinh viên cần nắm vững cách sử dụng các công cụ dịch thuật, đồng thời đối chiếu bản dịch từ nhiều công nghệ dịch thuật khác nhau đảm bảo tính chính xác, từ đó chọn lựa được cách diễn đạt phù hợp nhất cho bản dịch. Do chất lượng bản dịch từ công nghệ dịch thuật hiện nay vẫn còn một số hạn chế, sinh viên cần chủ động tìm hiểu, phân tích và nghiên cứu bối cảnh chính trị, văn hóa, xã hội cũng như các kiến thức chuyên ngành trong lĩnh vực liên quan. Qua đó, sinh viên có thể cải thiện tư duy ngôn ngữ, cũng như góp phần nâng cao khả năng biên-phiên dịch một cách toàn diện hơn. Cuối cùng, các công cụ dịch thuật cần được tiếp tục được cải tiến, thiết kế giao diện sử dụng thân thiện hơn, tối ưu hoá các tính năng sẵn có, đồng thời cập nhật tính năng sử dụng ngoại tuyến, tùy chỉnh chuyên sâu cho từng lĩnh vực riêng biệt để hỗ trợ quá trình sử dụng của sinh viên trở nên hiệu quả hơn.

Chú thích:

¹ MT (Machine translation): Dịch máy.

² CAT (Computer-aided translation): Dịch thuật có sự hỗ trợ của máy tính.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Anoop Kunchukuttan & Pushpak Bhattacharyya (2012), *Partially modelling word reordering as a sequence labelling problem*. Proceedings of the Workshop on Reordering for Statistical Machine Translation, 47-54.
2. Erwen Zhang & Wenming Zhang (2013), *Application of computer-aided translation technology in translation teaching*. IJET, 8(5), 15-20.
3. Eugene Albert Nida & Charles Russell Taber (1974), *The Theory and Practice of Translation*. Stanford University Press, California.

4. Huang Dan Hua (2002), 翻译技术在图书翻译中的应用研究. 汉斯出版社, 武汉.
5. Louis G. Kelly (1995), *History of translation*. Pergamon, Amsterdam.
6. Lynne Bowker (2002), *Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction*. University of Ottawa Press.
7. Mona Baker (2011), *In other words: A coursebook on translation*. Routledge, London.
8. Roger T. Bell (1991), *Translation and Translating: Theory and Practice*. Routledge, London.
9. T. Sima Paribakht & Marjorie Wesche (1998), *Vocabulary enhancement activities and reading for meaning in second language vocabulary acquisition*. Second Language Vocabulary Acquisition: A Rationale for Pedagogy. Cambridge Applied Linguistics. Cambridge University Press.
10. Xie Tian Zhen Deng (2009), 中西翻译简史. 外语教学与研究出版社.
11. Yuan Yi Ning (2005), 翻译技术与我国技术翻译人才的培养. Chinese Science & Technology Translators Journal.

**A survey on the use of translation technology by
language major students in the era of industry 4.0**

Abstract: With the rapid advancement of technology, translation tools have become increasingly diverse and widely used, attracting a significant number of users, particularly language major students. This study employs a questionnaire-based survey to investigate the use of translation technologies among students from three universities: Foreign Trade University, University of Languages and International Studies (Vietnam National University), and Hanoi University. The findings provide insights into the current state of usage and assess the effectiveness of translation tools in three key aspects: functionality, performance, and translation quality. Additionally, the study identifies several limitations in the design of translation technologies. These results aim to assist technology developers in understanding user needs, proposing solutions to enhance usability, and optimizing the performance of translation tools for learners in both academic and professional contexts.

Key words: translation technology; language major students; usage effectiveness; 4.0 industry.